

NOU 2020: - 15 Det handler om Norge

Bærekraft i hele landet

Utrekning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene

Noen sentrale punkter i NOU'en

- Sentraliseringen som har pågått over lang tid har i stor grad dreid seg om at befolkningstallet i byene øker og synker på bygda. Dette vil endre seg i årene som kommer ved at folketallet på bygdene stabiliserer seg. Stabiliseringen kommer imidlertid ved at alderssammensettingen på bygdene forverres: Fram til 2040 vil antallet personer over 80 år i distriktene nesten doble seg. Det blir flere eldre i forhold til unge og de eldre lever lenger enn før.
- Kommunene må som følge av aldringen belage seg på sterkt press på helsetjenester i årene som kommer. Det vil blant annet bli flere demente og krevende brukere og for å bruke ressursene mest effektivt vil det i framtiden være flere som må bo hjemme og få bistand fra hjemmetjenesten
- Følgende tiltak foreslås i programmet:
 - forsøk med gratis barnehage og SFO for å øke familieetablering i og tilflytting til distriktskommuner
 - forsøk med begrenset førerkort for 16-åringer for å gjøre ungdom i distriktene mer mobile
 - forsøk med skattefritak for å stimulere markedet for utleieboliger i distriktene
 - forsøk med saneringsstøtte for å motvirke fysisk forslumming
 - forsøk med flere desentraliserte enheter i statlige virksomheter for å øke den statlige sysselsettingen i distriktene

NOUen beskriver ikke noe om det skal være sikkert å bo i distriktene. Brann- og redningstjenesten har utfordringer i distriktene med rekruttering og økt oppdragsmengde. Vi vil derfor påpeke disse utfordringene som vil øke med forverret alders sammensetting i distriktene.

Konsekvenser for rekruttering og av økt utrykningsfrekvens for brann- og redningstjenesten

Erfaringer fra Tankesmien Agendas prosjekt om Totalberedskap mot 2021 viser at den nære beredskapen har vært underprioritert i Norge. På grunn av kommunal organisering samt forskriftsfestede minimumskrav til beredskap og dimensjonering har brannberedskapen i stor grad vært skånet for sentralisering og kutt. Likevel har vi sett at deltidsmodellen, som brannberedskapen i distriktene er basert på, mange steder er under press på grunn av rekrutteringsutfordringer og høyere utrykningsfrekvens.

- Brann- og redningstjenesten opplever stadig flere helseoppdrag og er stadig oftere først på skadestedet ved ulykker der flere nødetater tilkalles. Samtidig gjør sentraliseringen av ambulansetjenesten og politi at responstiden for ambulansen og politi øker tilsvarende i distriktene.
- Tendensen er at økningen i helseoppdrag og utviklingen med at brann- og redningstjenesten ankommer stedet raskere enn ambulansen og at brann- og redningstjenesten må ivareta politi oppgaver er sterkere i distriktene enn ellers.
- Med flere eldre og flere hjemmeboende er det grunn til tro det vil bli et sterkt press på akuttgjelpere i kommunene og oftere anmodning om bistand fra brann og redningstjenesten i årene som kommer
- Brannberedskapen i distriktene er basert på at deltidsbrannfolk ikke er i fast bemanning på brannstasjon, men bærer radioterminaler og rykker ut når alarmen går. Stadig flere utrykninger betyr derfor at deltidsbrannfolk oftere må forlate

arbeidsplassen hos hovedarbeidsgiveren sin. For den enkelte gjør det at yrket som deltidsbrannmann blir mer utfordrende å kombinere med en vanlig jobb. For hovedarbeidsgivere som inngår avtaler med kommunen (eller brannforetaket) om å la ansatte dra fra arbeidet for å rykke ut på alarm går flere og flere timer med produksjon tapt. For en lokal hjørnesteinsbedrift kan det bety at produksjonen må legges ned for dagen om 4 ansatte må rykke ut på en alarm. For en entreprenør er det f.eks. en utfordring om en maskinfører må rykke ut oftere og oftere.

- Dette gir allerede brann- og redningstjenester i distrikts- Norge rekrutteringsproblemer i dag, og vil trolig tilta i årene som kommer med like store (eller større, ref. vårt punkt nedenfor om Økt behov for forebyggende innsats) krav til dimensjonering av beredskapen, men en befolkning med færre arbeidsføre.

Økt behov for forebyggende innsats

- Som NOU 2012:4 viste er det en klar sammenheng mellom alder og risiko for å dø i brann.
- Flere eldre hjemmeboende og spesielt flere innbyggere med demens vil påvirke brannsikkerheten til den enkelte
- Med både økning i andelen eldre og høyere gjennomsnittsalder på den eldre delen av befolkningen enn før vil dette også kunne gi distriktskommunene større utfordringer enn før med å sørge for forsvarlig brannsikkerhet.
- I tillegg til større krav til det forebyggende arbeidet til brann- og redningstjenesten vil det kunne påvirke dimensjoneringen av beredskapen, som et resultat av risikoanalyser, beredskapsanalyse og forebyggende analyse.